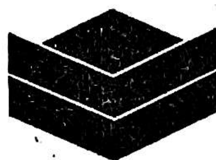
KNJIŽNICA »ZVIJEZDA MORA« — HVAR
Svezak XXII.

AKCIJA
SV. OCA PAPE PIJA XII.
ZA MIR I PRAVEDNI POREDAK

Miho Pušić, biskup

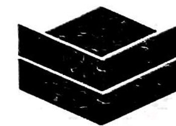

HVAR 1942.

KNJIŽNICA »ZVIJEZDA MORA« — HVAR
Svezak XXII.

AKCIJA
SV. OCA PAPE PIJA XII.
ZA MIR I PRAVEDNI POREDAK

Miho Pušić, biskup

HVAR 1942.

Akcija Pape Pija XII. za mir i pravedni poredak u svijetu

Naš Sv. Otac Papa upravo je neumoran borac za mir. On je već kao glavni suradnik blagopokojnog svog predšasnika, najprije kao Nuncij, a zatim osobito kao papinski tajnik kroz punih deset godina, djelatno sudjelovao u svim onim akcijama, što ih je Sv. Stolica poduzimala za održanje ugrožena mira u svijetu.

Kada je pak zasio na papinsko prijestolje, u tmurno predvečerje novog svjetskog rata, sve je sile uložio, da bi odklonio taj strašan bič od bijednog čovječanstva. Nije se ustručavao da prihvati svaku zgodnu priliku te upozori, opportune i importune, i vlastodršce i narode na preteške posljedice novoga prijetećeg rata, pa je više puta u tom smislu govorio, bilo službenim putem bilo javnim govorima.

Tako je odmah sutradan nakon svog izbora, dne 3. ožujka 1939., upravio čitavom svijetu prvu radio-poruku i pozvao sve nacije »na mir i slogu, tako da bi pojedini narodi složno, prijateljski i sporazumno radili, Božjom pomoću, za napredak i sreću cjelokupne čovječanske obitelji« (str. 6.).[1] Istodobno »zazvao je Božju pomoć na sve, koji su na vlasti, na koje pada pre-

1) Svi citati uzeti su iz knjige: Discorsi e Radiomessaggi di Sua Santità Pio XII. u dva sveska. Prvi sadrži govore Sv. Oca u jeziku, u kom su izrečeni, od 2./III. 1939. do 1./III. 1940., a drugi od 1./III. 1940. do 1./III. 1941. Oba sveska skupa zapadaju Lit. 60, a nabavljaju se kod Società Editrice »Vita e Pensiero«, Milano, Via Ludovico Necchi N. 2. Ne može se naručiti jedan svezak bez drugoga. — *Op. p.*

teški i veoma časni teret da vode narode blagostanju i civilnom napredku« (Ibidem).

Zatim je u svojoj homiliji, održanoj na Uskrs (9. travnja iste godine), opetovao istu vruću molbu pojedinim građanima, narodima i njihovim upravljačima, da svi porade za održanje mira u svijetu, mira temeljena na pravdi i ljubavi. Opet, odgovarajući na čestitke kardinalskog Zbora prigodom svog imendana (na dan Sv. Eugenija, dne 2. lipnja), spomenuo je svoje korake poduzete službenim putem početkom prošlog svibnja kod svih država »za sačuvanje stalnog mira, koji bi spasio slobodu i čast nacija« (str. 154.), i ponukao je sav svijet, da sve više vruće moli za tako uzvišenu svrhu.

Videći pak, da, uza sva svoja nastojanja, sve više prijeti, da bukne ratni sukob, on u zadnji čas, dne 24. kolovoza, upućuje ponovno ganutljivu radio-poruku »svim onima, koji u ovom času nose teret tolike odgovornosti, svim vođama naroda, političarima, vojskovođama, govornicima na radiju i na skupštinama, svima, koji imaju neki upliv na misli i djelovanje svoje braće, zaklinjući ih u ime Božje, da svikolici ulože sve svoje sile, da bi se spriječio sukob, koji tako prijeti, i da bi se međusobni sporovi uredili mirnim i legalnim sporazumom« (str. 305.).

Kad je pak, uza sve njegove napore za očuvanje mira, buknuo rat između Njemačke i Poljske, koji je povukao sobom tolike druge europske narode, Sveti Otac nije sustao, nego je tada upravio svoje korake na ublaživanje nevolja, prouzročenih od ratnog vrtloga, i posvetio je svoju brigu olakšanju teškog stanja zarobljenika, bjegunaca s domaćeg ognjišta i tolikih drugih bijeda, koje rat sobom nosi borcima i neborcima. Ta je milosrdna akcija Sv. Oca našla odobravanja i pomoći skoro kod svih naroda. Tim je Sv. Stolica mnogo pridonijela

barem djelomičnom ublaženju teških ratnih posljedica.

Nego očinsko srce Pija XII. nije moglo ostati samo pri tome. Trebalo je već sada misliti na budući mir, trebalo je upozoriti čovječanstvo na neophodno potrebne uslove pravog i trajnog mira i zapriječiti, da se pri sklapanju toga mira ne bi ponovile kobne pogreške prošlosti. I baš u tom pogledu očitovala se velika dalekovidnost, odlučnost i mudrost našeg Sv. Oca. On nije oklijevao, nego vođen jedino očinskom brigom za izmučeno čovječanstvo, odmah se je na početku rata osvrnuo na sva ta prevažna pitanja i jasno se je o tom izjavio u svom odgovoru na čestitke za Božić, što mu ih je, dne 24. prosinca 1939., upravio u ime kardinalskog zbora kardinal dekan Granito Pignatelli di Belmonte (str. 440.—443.).

IZJAVA SV. OCA O BOŽIĆU 1939.

Napomenuvši teške posljedice, što će zastalno donijeti ovaj strašni ratni sukob ne samo na duhovnom nego i na ekonomskom te socijalnom polju kod svih naroda, naglasio je potrebu, da se i vlastodršci i zdravi dio kod pojedinih naroda već sada duboko zamisle u kobno stanje »ekonomske anemije«, koja će zahvatiti gospodarstvo čitavog čovječanstva iza ovog rata, pa i radi toga nužno je, da bi se što prije našlo načina te došlo do pregovora za pravedan i častan mir. Istodobno Papa je smatrao shodnim da stavi pred oči čitave svjetske javnosti neke temeljne preduslove za pravedan i trajan mir. On je tom prilikom istaknuo pet glavnijih točaka, koje su izazvale veliku pozornost kod svih naroda. Zaslužuje da ih dozovemo u pamet, da bismo ih imali i mi pred očima i o njima razmišljali, kako to i želi sam Sv. Otac.

»1. Jedan od temeljnih uslova — veli Sv. Otac, — pravednog i časnog mira sastoji se u tome, da bude osigurano pravo na život i neovisnost svih naroda, velikih i malih, jakih i slabih. Životna volja jedne nacije ne smije nikada značiti smrtnu osudu za drugu naciju.

2. Za očuvanje trajnog mira treba da se narodi oslobode teškog ropstva utakmice u oružanju i pogibelji, da materijalna sila, mjesto da služi obrani prava, ne postane njegova tiranska tlačiteljica. Mirovni ugovori, koji ne bi pridali temeljnu važnost sporazumnom organičnom i progresivnom razoružanju, toli na praktičnom koli na duhovnom području, i ne bi se pobrinuli, da se to lealno izvrši, očitovali bi, prije ili kasnije, svoju netemeljitost i pomanjkanje vitalnosti.

3. U svakom preuređenju međunarodnog života odgovaralo bi načelima ljudske razboritosti, da sve stranke uzmu u obzir praznine ili manjkavosti prošlosti i stoga, stvarajući ili obnavljajući internacionalne ustanove, koje imadu tako uzvišenu, ali istodobno tako tešku zadaću i punu najviših odgovornosti, trebalo bi držati pred očima iskustva, štono bi proizlazila iz neuspjeha ili iz manjkavog funkcioniranja sličnih predašnjih ustanova. A budući da je ljudskoj slabosti tako mučno, pače skoro nemoguće, sve predvidjeti i sve osigurati u času pregovora za mir, kada je teško ostati prost od strasti i gorčine, stoga je od odlučne važnosti za časni prihvat mirovnih ugovora i, da se izbjegne samovoljnom i jednostavnom kršenju i tumačenju uvjeta tih ugovora, da bi se ustanovile juridičke uredbe, koje bi služile, da zajamče lealno i vjerno izvršenje ugovora, i u slučaju priznate potrebe, da ih revidiraju i isprave.

4. Napose treba istaknuti jednu točku, koja bi se morala uzeti u obzir, ako se hoće bolje uređenje Europe, a odnosi se na istinske potrebe i pravedne zahtjeve nacija i naroda2), kao što i narodnosnih manjina: zahtjeve, koji, i ako nijesu uvijek dovoljni kao uslovi striktnog prava, kada su u kreposti priznati i odobreni ugovori ili drugi juridički naslovi, koji se tomu protive, ipak zaslužuju blagohotno ispitivanje, da im se dođe u susret mirnim putem, i također, — gdje bi se našlo potrebnim, — pravičnom, razboritom i sporazumnom revizijom tih ugovora. Kad bi se tako uspostavilo pravo ravnovjesje između nacija i ponovno izgradili temelji izmjeničnog povjerenja, odstranila bi se mnoga ognjišta, koja potiču na uporabu sile.

5. Nu najbolje i najpotpunije uredbe bit će nesavršene i na koncu osuđene na neuspjeh, ako se oni, koji upravljaju sudbinama naroda, i sami narodi sve više ne zadahnu onim duhom, koji jedini može dati život, auktoritet i obvezu mrtvom slovu paragrafa u međunarodnim uređenjima; naime onim osjećajem intimne i duboke odgovornosti, koja mjeri i prosuđuje ljudske uredbe po svetim i neoborivim normama božanskog prava; onom glađu i žeđom za pravdom, što je proglašena kao blaženstvo u Besjedi na Gori i koja traži kao naravni preduslov moralnu pravičnost; onom univerzalnom ljubavlju, koja je najjača jezgra i sadržaj kršćanskog ideala i stoga se proteže i na one, koji nemaju sreće da budu dionici naše svete vjere.«

Napomenuvši poglavite točke za osiguranje pravednog i trajnog mira, koje sam iznio u doslovnom prijevodu, Sv. Otac je nadodao, da dobro znade velike poteškoće, koje sprečavaju postignuće toli uzvišena cilja, ali ako ikoja stvar traži živu suradnju svih plemenitih duhova, zastalno ovo pitanje trajnoga pravednoga internacionalnog mira zaslužuje na prvom mjestu djelatnu potporu svih dobromislećih, i zato on poziv lje sve vjernike širom svijeta, da drže vazda svoju pamet i srce otvoreno ovim velikim idealima, eda tako, kada svrši ova ratna oluja, ustanu, kod svih naroda i nacija, plemeniti i odlučni muževi, koji će znati i moći suprostaviti mračnom nagonu niske osvete ozbiljno dostojanstvo pravednosti, koja je sestra ljubavi i drugarica svake istinske mudrosti. Na koncu

---

2) Ovdje Sv. Otac Papa misli na sudjelovanje siromašnijih naroda u prirodnim dobrima i sirovinama, što su im potrebne za njihov ekonomski život i razvitak.

je pozvao sve katolike, da ne samo ustrajno rade, nego i gorljivo mole Božanskog Djetića, Kneza Mira, za što skorije oživotvorenje tako uzvišene svrhe.

Međutim kobni ratni sukob ne samo nije prestao, nego se je na žalost još većom žestinom nastavio i proširio, što je sve teško žalostilo očinsko srce Kristova Namjesnika na zemlji, ali on uza sve to ne sustaje, da i dalje neumorno radi svim sredstvima, što ih imade na raspolaganju, za predragocjenu stvar općeg mira u svijetu. Kroz čitavu godinu 1940. u tolikim svojim govorima i homilijama, ističe on blagodati i korist mira, a istodobno vazda naglašuje veliku istinu Sv. Pisma, da je mir djelo pravde (»opus justitiae pax« Iz. 32, 17.), ali pravde, koja ima za drugaricu ljubav. Ova pak ublažuje strogost pravde, i stoga on vazda zagovara častan i trajan mir u pravdi i ljubavi.

IZJAVA SV. OCA O BOŽIĆU 1940.

On opet prihvaća priliku božićnog čestitanja kardinalskog zbora, da ponovno naglasi svemu svijetu neophodno nužne preduslove novog poredka. Spomenuvši, da već sada prevladava kod svih ratujućih stranaka opće mišljenje, da iza rata mora svakako nastati novo preuređenje Europe, jer su se pokazale tolike pogreške i manjkavosti današnjega njenog uređenja, Sv. Otac izriče nadu, da će sadanje teško ratno stanje potaknuti sve ljude i sve narode na ozbiljno razmišljanje te da će ovo doba velikih tjeskoba biti za svakoga plodno istinskim i dubokim poukama, jer je bol često uspješniji učitelj nego li laki uspjeh, prema riječima Sv. Pisma: »Tantummodo sola vexatio intellectum dabit auditui« (Iz. 28, 19.). On se nada, da će čitavo čovječanstvo, poučeno žalosnim ratnim iskustvom, izaći iz ove krvave škole razumnije, razboritije i zrelije, da će otvoriti uši glasu zdravog razuma, pa bio taj glas ugodan ili neugodan, a zatvoriti ih praznoj retorici raznih zabluda, da će se ozbiljno zauzeti za oživotvorenje prava i pravednosti, ne samo kad se bude radilo, da se traži izvršenje vlastitih, nego i kad se bude moralo udovoljiti pravednim zahtjevima drugih.

Još je nadodao Sv. Otac, da, iako ratujuće stranke nijesu složne u shvaćanju ideja i ciljeva toga novog poretka, ipak se svikolici slažu u težnji za nekim novim uređenjem i ne smatraju mogućim ni poželjnim jednostavni povratak pređašnjem stanju. Ovom prilikom on u ime Crkve još jednom svečano izjavljuje: »Između oprečnih sistema, koji su privezani vremenu i od njega ovise, Crkva ne može biti pozvana, da se izjasni radije za jedan nego li za drugi pravac. U opsegu univerzalne vrijednosti božanskog zakona, čiji auktoritet obvezuje ne samo pojedine osobe nego i narode, ostaje široko polje i sloboda kretanja za najraznovrsnije oblike političkih koncepcija. Crkva, kao čuvarica i propovjednica načela vjere i morala, ima jedini interes i jedinu želju, da po svojim odgojnim i vjerskim sredstvima, dade svim narodima bez razlike bistri izvor baštinjenih vrednota kršćanskog života, eda bi se svaki narod, načinom, što odgovara njegovim osebujnostima, okoristio etičkim i vjerskim kršćanskim spoznajama i poticajima, da utemelji društvo dostojno čovjeka, duhovno uzvišeno, kao izvor istinskog blagostanja« (II. sv., str. 348.—49.). Nakon toga je Sv. Otac potanko definirao neobhodno nužne moralne preduvjete za trajno novo uređenje, koje će donijeti sreću i zadovoljstvo svim narodima. Napomenuo ih je u pet točaka, koje zaslužuju ozbiljnu pažnju.

»1. Prvi je moralni preduvjet: pobjeda nad mržnjom, koja dandanas razdvaja narode; dakle treba

se odreći sistema i prakse, od kojih mržnja dobiva vazda novu hranu. I doista u današnje doba u nekim zemljama razuzdana propaganda, koja ne zazire niti od očitog izvrtanja istine, prikazuje protivničke nacije svakog dana i svakog sata svom javnom mnijenju u iskrivljenom i pogrdnom svijetlu. Ali tko iskreno želi dobro svom narodu, tko žudi da pridonese, e bi se očuvali od golemih šteta duhovni i moralni temelji buduće suradnje među narodima, smatrat će svojom svetom dužnošću i visokom zadaćom, da ne dopusti, e bi se u mislima i u osjećajima ljudi izgubili naravni ideali istinoljubivosti, pravednosti, uljudnosti i sudjelovanja u dobru, osobito pak da se ne izgubi uzvišeni vrhunaravni ideal bratske ljubavi, što ga je Krist donio na svijet.

2. Pobjeda nad međusobnim nepovjerenjem, koje, kao teški teret, pritište međunarodno pravo i ne dopušta, da se oživotvori ikakav iskreni sporazum. Dakle povratak načelu: »justitiae soror incorrupta fides« (Horat. Od. I, 24, 6.—7.), povratak onoj vjernosti u obdržavanju ugovora, bez koje je nemoguće sigurno međusobno življenje naroda, osobito pak skupno obstojanje naroda jakih i naroda slabih. Kako je već učila i stara rimska mudrost: »fundamentum est justitiae fides, id est dictorum conventorumque constantia et veritas« (Cicer. De officiis I, 7, 23.).

3. Pobjeda nad pogubnim načelom, da je korist temelj i pravilo prava, da sila stvara pravo; to načelo čini labilnim svaki internacionalni odnos, na veliku štetu osobito za one države, koje, bilo radi svoje tradicionalne vjernosti miroljubivim metodama, bilo radi svoje slabije ratne snage, neće i ne mogu se natjecati s drugima; dakle povratak ozbiljnoj i dubokoj moralnosti u normama za međusobno življenje nacija. Očito je, da ovo ne isključuje ni traženje pravedne koristi ni zgodnu zakonitu uporabu sile na zaštitu sigurnih prava nasilno potlačenih ili na reparaciju povreda.

4. Pobjeda nad onim klicama sukoba, štono se sastoje u preveć vidnim razlikama na području svjetskog gospodarstva, dakle progresivna akcija, ekvilibrirana odgovarajućim garancijama, da se dođe do takvog ekonomskog uređenja, koje bi davalo svim državama sredstva, da mogu osigurati svojim građanima svih staleža doličan život.

5. Pobjeda nad duhom hladnog egoizma, koji, uzoholjen radi svoje snage, lako dolazi do toga, da ne samo krši čast i suverenitet država, nego i pravednu, zdravu i disciplaniranu slobodu građana. Mjesto tog egoizma treba da zavlada iskrena juridička i ekonomska solidarnost, bratska suradnja, u duhu propisa Božanskog zakona, između naroda, kojima je osigurana samostalnost i neodvisnost.«

Na koncu je svoga govora Sv. Otac izrazio želju, da bi ratujuće stranke već sada dale načelnu izjavu glede uspostavljenja moralno i juridički neosporivih prava, i ponukao je sav svijet, da sjedine svoju s njegovim molitvama Svevišnjemu, eda bi On svojim prosvijetljenjem i zaštitom nadahnuo one, u čijim će rukama, netom svrši ratno stanje, biti toli dalekosežne i odgovorne odluke za mir u svijetu, da ne bi ponovili u drugom obliku stare pogreške, pa i nehotice doveli narode na put, gdje se ne bi mogao naći nikakav pravi poredak, nego samo uzroci novih nesreća. Dao Bog, da bi se pameti onih, o čijoj će pronicavosti, jakosti volje, predviđanju i umjerenosti zavisiti sreća ili nesreća naroda, pustile voditi svijetlom one dobro poznate izreke: »Bis vincit, qui se vincit in victoria« (Publii Siri sententiae, 64).

Ako pomno pročitamo gore iznesene Papine izjave, opazit ćemo, kako on najviše insistira na moralnim preduvjetima, bez kojih se ne može utemeljiti pravedan i trajan mir među narodima. On dobro znade iz žalosnog iskustva prošlosti, da se i pojedini ljudi, ma koliko bili ugledni i inače zaslužni za svoj narod, kao što i narodi pod njihovim uplivom i vodstvom, mogu u času pobjedničke opojenosti lako dati zavesti svojim strastima te počiniti kobnih pogrešaka za čitavo čovječanstvo, pa stoga on vruće ape-

lira na sve upravljače naroda, kao što i na sve razboritije i zdravije narodne sile, da bi već sada, a osobito u času mirovnih pregovora, uložili svu snagu, da prevlada pravo i pravednost a ne sila i sebičnost. Očevidno je, da on hoće da djeluje na javno mišljenje čitavog svijeta, pozivajući sve na ozbiljno razmišljanje i na pomni ispit savjesti i u isto vrijeme upozorujući ih na golemu njihovu odgovornost pred Bogom i pred poviješću, ako se ne bi izmučenom čovječanstvu u budućem miru osigurao pravedan nov poredak, koli na političkom toli na gospodarskom području. Sv. Otac Papa drži se one preporuke velikog apostola naroda sv. Pavla: »Insta opportune, importune!« te neprestano udahnjuje svijetu misli mira, i naglašuje temeljne uslove prave sloge među narodima.

Iako je već dva puta prigodom božićnih alokucija, u godini 1939. i 1940., dao već spomenute svečanije izjave upogled uspostavljenja trajnih i pravednih odnosa između naroda, ipak je smatrao nužnim da se na Badnji dan uoči prošlog Božića opet navrati na to prevažno pitanje i ovaj put upravi posebnu radio-poruku svim narodima. Ova je njegova radio-poruka naišla posvuda na živ odjek i bi sa simpatijom saslušana širom čitavog svijeta. Na nju se je pak osvrnulo, u većoj ili manjoj mjeri, i novinstvo skoro svih naroda i priznalo njezinu visoku nepristranost, kao što i žarku ljubav Sv. Oca za čitavo čovječanstvo, koje toliko trpi u ovom strašnom ratnom sukobu. Zaslužuje, da i mi ovdje potanje iznesemo njezine glavne misli, i tako ćemo se i ovaj put ponovno osvjedočiti, da se Crkva, kao brižna majka, brine ne samo za vječno nego i za vremenito dobro čovječanstva, što je inače već odavna priznao u 18. vijeku francuski filozof, inače skeptik u vjeri, Montesqieu, kad je izjavio: »Čudne li pojave! Kršćanska religija, koja izgleda, da ima za svrhu samo

sreću u budućem životu, također je temelj i zemaljskoj sreći« (Esprit des lois XXIV, 23).

IZJAVA SV. OCA O BOŽIĆU 1941.

A sada da pregledamo ukratko ovu prevažnu Papinu mirovnu poruku:

Spomenuvši, da bi uspomena Porođenja Božanskog Djetića imala donijeti svijetu ne samo nutarnje duhovno veselje nego i izvanjsku radost, Sv. Otac sa žalošću mora konstatirati, da »dočim je u našim crkvama na taj blagdan sve u sjaju i svečanosti, žalibože čovječanstvo ne prestaje da se razdire u ratu, koji sve razara«. Opisavši zatim živim bojama, koje na žalost potpuno odgovaraju strašnoj stvarnosti goleme materijalne i moralne ruševine, proizvedene u pojedincima kao i na polju čitave ljudske djelatnosti po kobnim učincima ovoga velikog ratnog sukoba, Sv. Otac sjedinjuje svoju žalost sa žalošću svoje djece širom svijeta i hoće da svima pruži utjehu vjere, koja jedino proizlazi iz kolijevke novorođenoga Spasitelja, te pozivlje sve, da obrate svoju pamet i srce Bogu-Čovjeku, rođenom u siromašnim jaslicama, koji jedini može dati mir i spokojnost ojađenom čovječjem srcu.

Iza toga se Sv. Otac osvrće na prigovor, što se često dandanas čuje, kao da bi se Kršćanstvo bilo iznevjerilo svojoj misiji, kada nije moglo da spriječi ovaj strašni ratni pokolj. Na ovu optužbu Pijo XII. odgovara ovim lapidarnim riječima:

»Ne podnipošto: Kršćanstvo, komu snaga dolazi od Onoga, koji je put, istina i život, i koji stoji i stajat će s njim do konca vjekova, nije se iznevjerilo svojoj misiji, nego ljudi su se odmetnuli od pravog kršćanstva, koje je vjerno Kristu, kao što i od njegove nauke; skalupili su sebi kršćanstvo po svom ukusu, stvorili su sebi novi idol, koji ne spasava, koji se ne protivi

strastima tjelesnih požuda, gramzenju za zlatom i srebrom, što privlači ljudske oči, koji se ne protivi oholosti života; stvorili su sebi novu vjeru bez duše ili dušu bez vjere, masku mrtvog kršćanstva bez duha Kristova, pa su proglasili, da se je Kršćanstvo iznevjerilo svojoj misiji.«

Zatim, pitajući se, gdje je korijen zlu, koji je uzrok svim nesrećama modernoga društva, dakle i ovom strašnom ratnom sukobu, koji donosi tolike ruševine kod svih naroda, on upire prstom na temeljni uzrok svih modernih zala, a taj se nalazi upravo u sustavnoj dekristijanizaciji modernog čovjeka:

»Ne možemo zatvoriti oči, veli Sv. Otac, na žalosni pogled progresivne individualne i socijalne dekristijanizacije, koja je od propadanja ćudoređa prešla na oslabljenje i otvoreno nijekanje onih istina i onih sila, koje su određene da prosvijetle ljudske pameti glede dobra i zla, da učvrste obiteljski život, privatni te javni i državni život. Neka vjerska anemija, što se kao zaraza širi, tako je zahvatila mnoge narode u Evropi i u svijetu i proizvela u dušama takovu moralnu prazninu, da nijedan novi vjerski odgoj niti kakva nacionalna i internacionalna mitologija nije kadra da je ispuni. Od nazad desetljeća i stoljeća šta se sve nije poradilo riječima, djelima i zakonskim odredbama, da se iščupa iz ljudskih srdaca, počam od djece sve do staraca, vjera u Boga, Stvoritelja i Oca sviju, nagraditelja dobra a kaznitelja zla, iznakazajući odgoj i obuku, pobijajući i tlačeći Kristovu vjeru i Crkvu svakim umješem i sredstvima, riječju i preko novinstva, zloporabom znanosti i vlasti.

Udaljivši se od Boga i od praktičnog kršćanskog života, je li čudo, da su ljudi upravili svoje težnje jedino materijalnim stvarima, tjeskobno se brinući i znojeći, da se prošire na zemaljskom prostoru, da napreduju preko svake mjere u osvajanju blaga i vlasti, da se takme, kako će što prije i što bolje proizvađati svaku stvar, što je materijalni napredak tobože traži. Tako se je dogodilo, da je u politici prevladala neobuzdana pobuda za ekspanzijom i težnja za pukim političkim kreditom bez obzira na moralnost; da su u gospodarstvu zagospodovala velika i orijaška poduzeća i udruženja, u društvenom pak životu nakupile su se i stisnule u zabrinjujućoj količini čete naroda u velike gradove i u središta trgovine i veleobrta, s onom nestalnošću, što prati mnoštvo ljudi, koji mijenjaju kuću i boravište, domovinu i zanat, koji mijenjaju strasti i prijateljstva.

Sve ovo bi uzrokom, da izmjenični odnosi u društvenom životu poprimiše naprosto fizičko i mehaničko obilježje. Prezrevši svaku razumnu uzdu i obzir tada se vanjska sila i puko posjedovanje vlasti nametne nad normama zdravog reda, koji bi imao upravljati ljudskim društvom, nad normama, koje, proglašene od Boga, ustanovljuju, kakvi naravni i vrhunaravni odnosi imaju postojati između prava i ljubavi prema pojedincima i prema ljudskom društvu. Tako veličanstvo i dostojanstvo čovječje osobe i pojedinačkih manjih udruženja bi potišteno, poniženo i uništeno po ideji sile, koja stvara pravo, privatno vlasništvo postade za jedne sila, upravljena iskorišćavanja tuđega rada, a kod drugih ono proizvede zavist, nesnošljivost i mržnju, a njihova se organizacija pretvori u jako borbeno oruđe, kojim će osigurati svoju prevlast. U nekim pak zemljama bezbožna ili protukršćanska koncepcija države svojim mnogostrukim mamilima tako priveza uza se čovječju osobu, da je skoro liši slobode ne samo u privatnom nego i u javnom životu.

Tko će se dakle čuditi, da se je takva radikalna oporba načelima kršćanskog nauka na koncu pretvorila u toli gorući sudar nutarnjih i vanjskih napetosti, koji je doveo svijet do uništavanja ljudskih života i rušenja dobara, što gledamo i čemu prisustvujemo s dubokom žalošću? A rat, koji je kobna posljedica i plod gore opisanih društvenih odnošaja, ne samo da ne zaustavlja utjecaj i razvoj toga sudara, nego ga dapače još više promiče, ubrzava i proširuje s to većim upropašćivanjem svijeta, što više rat traje. I tako katastrofa postaje sve općenitija.«

Iza ovog točnog sintetičnog opisa pravog uzroka žalosnog današnjeg stanja, Sv. Otac smatra potrebnim predusresti prigovore zlonamjernih protivnika vjere, koji bi iz njegova osuđivanja materijalizma prošlog i sadanjeg stoljeća zaključili, kao da on osuđuje tehnički napredak, te nadovezuje:

»Ne, mi ne osuđujemo ono, što je dar Boga, koji, kako nam daje kruh s njive zemaljske, tako je u dnevima stvaranja svijeta sakrio u utrobi iste zemlje razna blaga ognja, kovina, dragocjenog kamenja, što ga ljudska ruka ima da izvuče za potrebe čovjeka, za njegov rad i njegov napredak. Crkva, majka tolikih sveučilišta u Evropi, koja i sada časti i sakuplja najsmionije učitelje znanosti, istražitelje prirode, dobro znade, da se svaki Božji dar, pa i sama slobodna volja, može upotrebiti dobro i zlo, na pohvalu i nagradu ili na pokudu i osudu. Tako se je dogodilo, da uslijed duha i tendencije, kojom su ljudi često u današnje vrijeme upotrebili tehnički napredak, tehnika treba da plati svoju zabludu i kazni samu sebe, stvarajući razorna oruđa, koja danas ruše, što su jučer sagradili.«

Donio sam doslovno ovaj važan perijod iz radio-poruke Sv. Oca, jer zaslužuje, da ga svaki ozbiljan čovjek pomno pročita i o njemu razmišlja.

Nakon toga Sv. Otac izjavljuje, da se jedini lijek tolikoj nesreći, što ju prouzročiše modernom društvu prije opisane zaslude, nalazi u povratku oltarima, gdje su već bezbrojna pokoljenja vjernikâ crpila blagoslov i moralnu snagu za vršenje svojih dužnosti; u povratku vjeri, koja je prosvijetljivala i pojedince i narode i upućivala ih u njihovim pravima i dužnostima; u povratku mudrim i neoborivim normama socijalnog reda, koje — koli na narodnom toli na međunarodnom polju — podižu uspješne brane proti zloporabi slobode, kao što i proti zloporabi vlasti. Osobito pak treba da glasno, postojano i općenito sa svih strana odjekne poziv na ove bla-

gotvorne izvore mira, kada staro uređenje bude imalo da iščezne i prepusti mjesto novomu.

Prikazavši tako pravi uzrok svim nesrećama, što su zadesile moderni svijet, Sv. Otac, vođen jedino očinskom brigom za bijedno čovječanstvo, u želji, da se ne bi u budućim mirovnim pregovorima opetovale kobne zablude prošlosti, smatra svojom dužnošću, da ponovno iznese, ne samo pred kršćanski nego i pred čitav svijet bilo koje vjere i nazora, svoje misli o nužnim uvjetima za buduće pravedno uređenje između naroda, eda bi javno mnijenje blagotvorno djelovalo na mirovne pregovore. Dobro će biti, da donesemo ove važne Papine izjave onako, kako su izrečene, da ih imademo pred sobom u autentičnom obliku:

»Novo uređenje, koje svi narodi žele vidjeti oživotvoreno, iza tolikih kušnja i ruševina ovog rata, veli Sv. Otac, ima da bude podignuto na neoborivoj i nepromjenljivoj pećini moralnog zakona, što ga je sam Stvoritelj očitovao putem naravnog reda i usadio u ljudska srca neizbrisivim slovima; moralnog zakona, čije obdržavanje mora biti isticano i promicano od javnog mnijenja svih nacija i svih država takvom jednodušnošću i snagom, da nitko ne uzmogne usuditi se staviti ga u dvojbu ili umanjiti vrijednost njegove obveze. Treba da on, kao sjajan svjetionik, zrakama svojih načela upravlja djelovanjem ljudi i država, koje će imati da slijede njegove spasonosne i korisne opomene, ako neće da bude osuđen na propast svaki rad i napor za ustanovljenje novog uređenja. Reasumirajući dakle i upotpunjujući ono, što smo u drugim prigodama izložili, i sada insistiramo na nekim bitnim preduslovima internacionalnog poredka, koji će osigurati svim narodima pravedan i trajan mir i tako im donijeti sreću i blagostanje.

1. Na polju novog uređenja, utemeljena na moralnim načelima, nema mjesta povredi slobode, cjelokupnosti i sigurnosti drugih nacija, ma kolika bila njihova snaga obrane. Ako je neizbježivo, da velike države, radi svojih većih moći i jakosti, utiru put za ustanov-

ljenje ekonomskih skupina između njih i manjih te slabijih nacija, svakako ostaje neosporno i za ove — kao i za sve u opsegu općeg interesa — njihovo pravo, da im bude poštovana sloboda na političkom polju, da mogu čuvati onu neutralnost u sporovima između država, koja im pripada po naravnom i međunarodnom pravu, da mogu zaštititi svoj gospodarski razvitak, jer će jedino na taj način moći dolično postignuti opće dobro te materijalno i duhovno blagostanje svog vlastitog naroda.

2. Na polju novog uređenja, utemeljena na moralnim načelima, nema mjesta otvorenom ili prikrivenom tlačenju kulturnih i jezičnih osebujnosti narodnosnih manjina, nema mjesta sprečavanju i suzivanju njihovih gospodarskih sposobnosti, niti ograničavanju ili ukidanju njihove naravne populacione plodnosti. Čim savjesnije kompetentna državna vlast poštuje prava manjina, tim sigurnije i uspješnije može tražiti od njihovih članova lojalno vršenje građanskih dužnosti, koje su im zajedničke s ostalim građanima.

3. Na polju novog uređenja, utemeljena na moralnim načelima, nema mjesta uskogrudnim sebičnim kalkulacijama, koje idu za tim, da sebi prisvoje gospodarska vrela i nužne sirovine, tako da nacije, koje su manje favorizirane od prirode, ostanu isključene od njihova uživanja. U tom pogledu veoma nas veseli, što opažamo, da se očituje potreba sudjelovanja sviju u uživanju zemaljskih dobara također kod onih nacija, koje bi pri oživotvorenju ovog načela pripadale skupini onih, »koji davaju«, a ne »onih, koji primaju«. Ali odgovara pravičnosti, da se rješenje tog pitanja, odlučnog za gospodarstvo u svijetu, izvrši metodski i progresivno s nužnim garancijama i da se crpi pouka od manjkavosti ili propusta u prošlosti. Kada se u budućem miru ne bi odvažno uzela u pretres ova točka, ostala bi u odnosima među narodima duboka i široka klica, koja bi urodila gorkim prepirkama i ojađenim zavistima, što bi dovelo do novih sukoba. Nu treba opaziti, da je zadovoljujuće rješenje ovog pitanja tijesno spojeno s drugim temeljnim stožerom novog uređenja, o komu govorimo u slijedećoj točki.

4. Na polju novog uređenja, utemeljena na moralnim načelima, nema mjesta — pošto se eliminiraju opasnija ognjišta oružanih sukoba — totalitarnom ratu ni neobuzdanoj utakmici u oružanju. Ne smije se dozvoliti, da se nesreća svjetskog rata s njegovim gospodarskim i društvenim ruševinama te s moralnim zabludama i poremećajima po treći put surva na čovječanstvo. Pa stoga, da ovo bude pošteđeno od tog biča, potrebno je, da se ozbiljno i pošteno pristupi progresivnom i primjerenom ograničenju naoružanja. Neravnovjesje između pretjeranog oružanja jakih država i manjkavog oružanja slabih stvara pogibelj za sačuvanje spokojnosti i mira među narodima i upućuje, da se dođe do širokog i razmjernog ograničenja u pripremanju i posjedovanju ofenzivnog oružja.

U vezi pak s mjerom izvršenog razoružanja treba ustanoviti zgodna sredstva, časna za sve i uspješna, da se povrati načelu: »pacta sunt servanda« (ugovori se imju poštivati) životna i moralna funkcija, što mu pripada u juridičkim odnosima među državama. To načelo, koje je u prošlosti bilo podložno zabrinjujućim krizama i nesumljivim povredama, našlo je protiv sebe neko skoro neizlječivo nepovjerenje kod raznih naroda i vlastodržaca. Da oživi izmjenično povjerenje, treba da se ustanove takve uredbe, koje će, dobivši opće poštovanje, posvetiti se toj veleplemenitoj zadaći, bilo da garantiraju iskreno vršenje ugovora, bilo da pokreću, po načelima prava i pravičnosti, zgodne njihove ispravke ili revizije.

Dobro znamo za bezbroj poteškoća, što ih treba prebrditi u tu svrhu, i da se traži od svih stranaka skoro nadljudska snaga dobre volje, da se dođe do složnog sretnog rješenja dvostrukog djela, što smo ga ovdje predočili. Ali ovaj zajednički rad toliko je bitan za trajan mir, da ništa ne smije zadržati odgovorne državnike, da ga poduzmu i sudjeluju pri tome svim silama svoje dobre volje, koja će, gledajući na buduće dobro, svladati žalosne uspomene pokušaja neuspjelih u prošlosti i ne će se zastrašiti radi poznavanja gigantske odvažnosti, što se traži za to djelo.

5. Na polju novog uređenja, utemeljena na moralnim načelima, nema mjesta progonstvu vjere i Crkve. Iz žive vjere u osobnog trascendentalnog Boga proizvire čista i otporna moralna snaga, koja nadahnjuje čitav ljudski život, jer vjera nije samo krepost, nego i božanska vrata, po kojima ulaze sve kreposti u hram naše duše i tako se stvara onaj jaki i ustrajni značaj, koji ne koleba u borbama za pravicu i prvednost. Ovo vrijedi uvijek, ali ovo treba da osobito svijetli, kada se koli od državnika toli od najzadnjeg građanina traži najveći napor odlučnosti i moralne snage za izgradnju nove Europe i novog svijeta na ruševinama, što ih je svjetski sukob svojim nasiljem, mržnjom i razdorom nagomilao u dušama.

Što se pak posebno tiče socijalnog pitanja, koje će se na svršetku rata još oštrije očitovati, naši su predšasnici, a i mi smo sami označili norme za rješenje, koje valja razmisliti, da će se moći podpuno izvršiti i donijeti pun plod jedino onda, ako i državnici i narodi, poslodavci i radnici budu zadahnuti vjerom u osobnog Boga, zakonodavca i sudca, komu imaju odgovarati za svoje čine. Jer, dočim je bezboštvo, koje se diže proti Bogu, ureditelju svemira, najopasniji neprijatelj pravednog novog poredka, naprotiv je svaki čovjek, koji vjeruje u Boga, njegov moćni pristaša i promicatelj. Tko vjeruje u Krista, u njegovo Božanstvo, u njegov zakon, u njegovo djelo ljubavi i bratstva među ljudima, donijet će veoma dragocjenih priloga za novu društvenu izgradnju, a još više će u tom pogledu pridonijeti državnici, ako se pokažu spremni da širom otvore vrata i olakšaju put Kristovoj Crkvi, eda ona uzmogne, slobodno i bez zapreke, stavljajući svoje vrhunaravne sile u službu sporazuma između naroda i mira, svojom revnošću i svojom ljubavlju sudjelovati u golemom radu ozdravljenja ratnih rana.«

Iza ovoga Sv. Otac izrazuje svoje začuđenje, da se uza sve ratne nevolje u nekim stranama stavljaju smetnje djelovanju Crkve među njezinim vjernicima, kojima se tako, uza sve ostale ratne žrtve, nameće tjeskobni teret gorkosti, koja tišti njihove savjesti. Zatim Sv. Otac završava svoju radio-poruku ovim pobudnim riječima:

»Iz ovoga Rima, središta, pećine i učitelja Kršćanstva, grada, koji je vječan u vremenu više po Kristu nego po Cezarima, mi, potaknuti gorućom i najživljom željom za dobro pojedinim narodima i čitavom čovječanstvu, upravljamo svima naš glas, moleći i zaklinjući, da se uskori dan, kada će u svim mjestima, gdje neprijateljstvo protiv Boga i Krista vuče narode vremenitoj i vječnoj propasti, prevladati veća vjerska savjest i nove odluke; dan, u koji će nad kolijevkom novog uređenja između naroda opet zasjati Betlehemska zvijezda, vjesnica novog duha, koji će s anđelima pjevati: Gloria in excelsis Deo, i zatim proglasiti svim narodima kao dar napokon udijeljen s neba: pax hominibus bonae voluntatis. Kad grane zora toga dana, s kojim će veseljem i narodi i njihovi upravljači, oslobodivši svoj duh od straha zasjeda i novih sukoba, pretvoriti sablje, koje razdiru ljudska prsa, u plugove, koji na suncu Božjeg blagoslova odgrću plodno krilo zemlje, da joj otmu kruh, koji je u istinu okvašen znojem, a ne više krvlju i suzama!«

Na koncu Papa šalje svoj pozdrav i svoj blagoslov svim ljubljenim sinovima širom svega svijeta, svima, koji bilo kako trpe u teškim prilikama današnjeg tjeskobnog vremena. Šalje svoj blagoslov »i onima, koji premda ne pripadaju vidljivom tijelu Katoličke Crkve, ipak su nama blizu po vjeri u Boga i u Isukrsta i slažu se s nama glede uređenja i temeljnih ciljeva mira.«

Kako već spomenuh, ova je Papina radioporuka bila posvuda pažljivo saslušana i našla je živa odjeka u novinstvu skoro svih naroda. Osobito se je više puta posebnim člancima na nju osvrnula velika štampa Francuske, Španjolske, Portugala i Švicarske, ističući visoko značenje ove papinske izjave, kao što i njezinu očevidnu nepristranost. Posebno je naglasila vi-

soku činjenicu, da se je Papa u svojoj poruci neustrašivo i bez obzira na mišljenje jedne ili druge ratujuće stranke dotakao svih gorućih pitanja, koja razdvajaju narode, napose pak što je istakao potrebu, da sve države, bogate i siromašne, učestvuju u gospodarskim dobrima i sirovinama, jer je baš ovo neriješeno pitanje bilo jedno od glavnih uzroka ovog rata.

Tako je ugledni francuski književnik, član Akademije Andrè Chaumeix, u poznatoj smotri »Révue de deux mondes«, posvetio posebni članak izjavi Pija XII. i između ostaloga kazao ovo: »Kada izgleda, da su sve nacije kao smetene i duhovi zbunjeni, vazda se je digao veliki glas Rima i dozvao ljudima u pamet vječne istine, odakle će doći spas i mir.« A jedan od najvećih francuskih novinara, urednik uvaženog dnevnika »Figaro«, Vladimir D'Ormesson, u posebnom članku, uz ostalo izjavljuje: »Nema sumnje, da istine, pune jakosti i vedrine, što ih je Vrhovni Glavar Crkve spomenuo, odgovaraju skoro jednodušnim težnjama svih naroda i da bi one dobile plebiscit, kad bi se svi ljudi, koji danas trpe u strahovitim tminama, mogli o njima izjaviti.« Španjolski pak dnevnik »Ya« u posebnom uvodniku analizira Papinu poruku i nadodaje: »Riječ Papa ima se čitati s dužnom pomnjom, a ne s nakanom, da se ovdje i ondje nađe po koja fraza, koja bi silom pripisala Papi ono, što bi pojedini želio čuti. Neka svatko razmišlja, koliko imade odgovornosti u širokom i strašnom procesu dekristijanizacije, što ga Papa opisuje i analizira, i onda će se dovoljno približiti toj božićnoj poruci i crpit će obilne plodove.«

Sa sinovskim poštovanjem i ljubavlju i mi svi pomljivo pročitajmo i razmišljajmo o Papinskim izjavama i združimo također naše molitve s Njegovim i tako ćemo i mi pridonijeti svoj dio uspostavljenju trajnog općeg mira, temeljena na pravdi i ljubavi, što ga naš Vrhovni

Pastir, Kristov Namjesnik na zemlji, zamjernom ustrajnošću zagovara. Širimo posvuda spasonosne Njegove ideje i molimo za njihovo oživotvorenje, i zastalno takvo naše nastojanje ne će biti uzaludno.[3])

MOLITVA SV. OCA PIJA XII. ZA MIR.

Oče naš, koji si na nebesima, o Bože, zaštitniče naš, baci svoj pogled na Krista, Sina svoga! Pogledaj na rane njegove, što ih je otvorila njegova ljubav prema nama i poslušnost prema Tebi! Po njima htio je biti naš posrednik i zagovornik u svakoj našoj nevolji.

O Isuse, Spasitelju naš! Moli za nas kod svoga i našega Oca nebeskog! Moli za našu Crkvu i za sve ljude, koje si otkupio svojom krvlju!

O Kralju mira, o Kneže mira! Ti imaš ključeve života i smrti. Daj mir i vječni pokoj dušama sviju vjernika, koji izginuše u vrtlogu rata, poznatima i nepoznatima, oplakivanima i zaboravljenima! Daj mir i vječni pokoj onima, koji su pokopani pod ruševinama razorenih gradova i sela, na krvavim bojnim poljanama, ili u dubinama dolina i valovima mora! Neka na njihove bolove siđe Tvoja prečista krv, da očisti njihove haljine i da ih učini dostojnima Tvojega blaženog lica!

Ti, ljubljeni tješitelju nesretnika, koji si zaplakao s Martom i Marijom i tješio ih poradi smrti njihova brata, udijeli mir, predanje i pomoć bijednicima, koje su ratne nevolje bacile u bijedu i žalost, prognanicima, izbjeglicama iz domovine, zarobljenicima i ranjenima, koji se svi ufaju u Tebe!

Osuši suze tolikim zaručnicama i majkama, tolikim sirotama i obiteljima, tolikim ostavljenima! Osuši sakrivene suze, koje padaju na kruh, što ga s tugom jedu, iza dugoga glada, u studenim kolibicama! Osuši suze, koje padaju na kruh, što se dijeli djeci, kada dođu pred Tvoje oltare u skromnoj crkvici, da se mole za oca ili

3) Radio-poruka Sv. Oca izašla je u cijelosti u »L' Osservatore Romano« od 25. prosinca 1941., br. 300., i u reviji »La Civiltà Cattolica« od 17. I. o. g., br. 2198.

starijeg brata, koji je možda poginuo, možda osakaćen, možda izgubljen! Utješi sve nebeskim darovima i onom plodonosnom ljubavlju, koja donosi pomoć i olakšicu, a koju Ti znaš uliti u plemenita srca, koja u gladnima i nesretnima gledaju svoju braću i u njima ljube Tvoju sliku! Podaj borcima, koji junački vrše svoju dužnost, pa za obranu domovine prinose najveću žrtvu, onaj plemeniti osjećaj čovječnosti, koji ni u kojem slučaju ne učini drugima nešto, što ne bi htio, da se učini njemu i njegovu narodu (Mt. 7, 12.).

O Gospodine, neka zavlada cijelim svijetom ljubav Tvojega svetoga Duha, i neka se povrati među narode mir u slogi i pravednosti! Neka Tvoje blago i milosrdno Srce usliši molitve naše! Neka Te učine milostivim svete Mise, što ih prinosi Tvojemu Ocu nebeskom čitava Crkva, zaručnica Tvoja, preko Tebe samoga, koji si svećenik i žrtva zauvijek.

Govori Ti srcima ljudi! Ti imaš riječi, koje prodiru i potresaju srce, koje rasvjetljuju duh, smiruju srdžbu, utrnu mržnju i osvetu. Reci onu riječ, koja utišava oluju, koja ozdravlja bolesne, koja je svjetlo slijepima i sluh gluhima i život mrtvima!

Mir među ljudima, kako ga Ti hoćeš, mrtav je. Probudi ga, o božanski pobjedniče smrti! I po Tebi neka se opet smire zemlja i more!

Učini, da prestanu oluje na nebu, koje danju i noću rigaju smrt i uništenje na goloruko pučanstvo! Neka pravednost s kršćanskom ljubavlju sve izjednači tako, da se ukloni svaka nepravda i svaka mržnja u dušama! Neka pravi, uređeni i trajni mir opet oživi; mir, koji će sve narode pobratiti u jednoj obitelji pod Tvojom moćnom zaštitom! Amen.

---

14. Čin i Pravilo Mise. Ordc
Missae . . . .

15. Obnova krsnoga zavjeta I
za 100 komada. Pojedini p

16. Petar Kuničić: Sv. Reparata M. . . . Kn 3.—

17. Dragutin Kukalj: Dijeljenje sv. Reda Kn 4.—

18. Sv. Misa i oficij za mrtve, broširano Kn 5.—, uvezano u platno . . . . . Kn 10.—

19. Mons. M. Pušić: Sveta Stolica i liturgijski pokret . . . . Kn 1.—

20. Mons. Miho Pušić: Duhovna obnova u Kristu i po Kristu, pastirsko pismo 1941 (str. 24) . . . . Kn 2.—

21. Govor Sv. Oca Pape Pija XII. o križarskoj vojni čistoće. Preveo Don Juraj Dulčić . . . . Kn 1.50

22. Msgr. Miho Pušić: Akcija Sv. Oca Pape Pija XII. za mir i pravedni poredak Kn 4.—

Knjige se dobivaju kod knjižnice »Zvijezda Mora« — Hvar (broj čeka 32.193). Ko naruči u vrijednosti od Kn 10.— dobiva 10% popusta.

U nakladi knjižnice »Zvijezda Mora« izlazi i liturgijski list »Život s Crkvom«, časopis s prilogom »Sv. Misa za nedjelje i blagdane«. — Godišnja pretplata Kuna 36.—.